

**ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ
УНИВЕРСИТЕТ „СВ.СВ.
КИРИЛ И МЕТОДИЙ”**

ДИПЛОМНА РАБОТА

НА ТЕМА:

**ИКОНОМИЧЕСКАТА КОНВЕРГЕНЦИЯ
В ЕС И УЧАСТИЕТО НА БЪЛГАРИЯ В
ИКОНОМИЧЕСКИЯ И ПАРИЧЕН
СЪЮЗ**

Изготвил:

Научен ръководител:

2015

СЪДЪРЖАНИЕ:

УВОД

ГЛАВА 1 ТЕОРЕТИЧНИ ПОСТАНОВКИ НА ЕВРОПЕЙСКАТА ИКОНОМИЧЕСКА ИНТЕГРАЦИЯ

1.1. ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ПРЕХОДА КЪМ ИКОНОМИЧЕСКИ И ВАЛУТЕН СЪЮЗ.....	14
1.2. ПОСЛЕДИЦИ ОТ КРИЗАТА В ЕС ЗА ПРОЦЕСЪТ НА ИКОНОМИЧЕСКА ИНТЕГРАЦИЯ.....	20
1.2.1. ОБЩ ПРЕГЛЕД НА ИКОНОМИЧЕСКАТА КРИЗА 2009-2014.....	20
1.2.2 ПРИЧИНИ И ПОСЛЕДИЦИ ЗА ГЪРЦИЯ В РЕЗУЛТАТ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА КРИЗА.....	23
1.2.3. ЕВРОПЕЙСКИЯТ СТАБИЛИЗАЦИОНЕН МЕХАНИЗЪМ - ЗАПЛАХИ И ВЪЗМОЖНОСТИ.....	28
1.3. ОСОБЕНОСТИ НА МАКРОИКОНОМИЧЕСКАТА КОНВЕРГЕНЦИЯ.....	33

ГЛАВА 2 ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ЗА БЪЛГАРИЯ ПО ПЪТЯ КЪМ ЕВРОТО

2.1. АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКИЯ РАСТЕЖ, СТАРИ И НОВИ СТРАНИ.....	40
2.2. ПЕРСПЕКТИВИТЕ НА БЪЛГАРИЯ ЗА ПРИСЪЕДИНЯВАНЕ КЪМ ЕВРОЗОНАТА.....	47
2.3. ПРЕДИМСТВА ЗА БЪЛГАРИЯ.....	50
2.4. АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА КОНВЕРГЕНЦИЯ НА БЪЛГАРИЯ	56

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

УВОД

В икономическата теория, когато се разглежда в контекста на международните икономически отношения, понятието "икономическа интеграция" обикновено се определя като постепенно премахване на икономическите граници между суверенни държави и сливане в едно цяло на отделни национални икономически единици.

Икономическата интеграция е предимно интеграция на икономиките и пазарите. Общоприето е разграничението между пазари на стоки и услуги, от една страна, и пазари на производствени фактори (работна сила, капитал, предприемачество), от друга. Свободното движение на стоки, услуги и производствени фактори са основният елемент на икономическата интеграция.

Всъщност Европейският паричен съюз (ЕПС) е само една част от една велика визия за интегрирана Европа. Формирането на Европейския паричен съюз е бил дълъг процес от огромно историческо значение. С подписване на конвенциите от Париж и Рим, европейските лидери са приели правната рамка на Европейския съюз. Оттогава Европа е напреднала значително. Едно от най-значимите постижение е създаването на общ пазар, включително свободно движение на хора, стоки и капитали. След това е формиран Европейския паричен съюз, който в началото се е състоял от 11 държави-членки. В момента те са 17 държави-членки. Европейският паричен съюз предполага промени в системите на различните национални валути в единната европейска валута, с разделени националните централни банки, и с отделни национални парични политики заедно с единна европейска система на централните банки и единна европейска парична политика. Приемането на единната валута е един от най-смелите опити, при който голяма и разнообразна група от суверенни държави да получат ползи от използването на единната валута.

Присъединяването към Европейския съюз (ЕС) отваря пътя за България за започване на подготовката за участие в еврозоната, като това е следващия етап на икономическата интеграция. След присъединяването на България в ЕС се поема ангажимент за приемане на еврото впоследствие и като следствие да се приеме обща парична политика, заедно с останалите страни от еврозоната. Въпреки това, в икономическата наука точният момент за приемане на еврото все още не е определен.

Критериите от Маастрихт включват фискални критерии отнасящи се до общия държавен дефицит и публичен дълг, както и парични критерии, свързани с ценовата стабилност, равнището на дългосрочните лихвени проценти и стабилност на валутния курс. Критериите за конвергенция на Маастрихт са не само формално изискване за участие на България в Еврзоната, но и основа за стабилна макроикономическа позиция, създаване на благоприятни условия за дългосрочен икономически растеж. По този начин съответствието с критериите отваря пътя към еврото и е от полза за растежа.

Едновременно с това обаче, за разлика от останалите кризи, някои страни успяха се да смекчат негативните ефекти на кризата върху производството с прилагане на антициклични фискални политики, които им съдействаха за поддържане на социалните разходи и повишаване на предпазните мрежи. Ефектите върху фискалния бюджет и разходите за потребителската кошница са в зависимост от тежестта на икономическия спад, правителствената политика и гъвкавостта на фискална политика за продължаване на разходите.

Цел на дипломната работа е да се изведе перспективата за България за присъединяване към Еврзоната. За нейно постигане трябва да се изпълнят следните задачи:

1) да се анализират характеристиките на европейската икономическа интеграция включително неговата история, значение и бъдеще. Трябва да се има предвид, че се свърди се, че паричният съюз е максимумът на европейската интеграция. Това е един много голям експеримент.

2) да се извърши критичен анализ на последствията от кризата за процеса на интеграция.

3) да се разгледат перспективите (ползите и рисковете) за България в контекста на предходната точка.

4) да се извърши анализ на икономическата на конвергенция на България.

ГЛАВА 1 ТЕОРЕТИЧНИ ПОСТАНОВКИ НА ЕВРОПЕЙСКАТА ИКОНОМИЧЕСКА ИНТЕГРАЦИЯ

1.1. ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ПРЕХОДА КЪМ ИКОНОМИЧЕСКИ И ВАЛУТЕН СЪЮЗ

В общ план терминът "икономическа интеграция" се използва за характеризиране на различни сфери на международните икономически взаимоотношения, а в по-ограничен план - за определяне на състояние или процес на приобщаване на отделни икономики в по-обширни региони за осъществяване на свободна търговия. Терминът се използва и за означаване на нарастващото икономическо взаимодействие между държавите. Икономическата интеграция е свързана с хармонизиране на продуктовата структура на националните и регионалните икономики.

В модерната икономическа теория широко е възприето формулираното през 1954 г. от Я. Тинберген разграничение между "негативна" и "позитивна" интеграция. Под негативна интеграция се разбира премахването на пречките пред свободната търговия и тя предполага правителствена политика, насочена към дерегулация и либерализация, докато позитивната интеграция означава създаване на равни условия за функциониране на интегрирани части от икономиките на страните членки в общоевропейската икономика и икономическа политика, насочена към хармонизация и координация¹.

Икономическата рамка на интеграцията може да се разглежда като сбор от правила и норми за осъществяване на съвместни обществени икономически функции в допълнение на основните икономически правила и задължения на икономическите оператори.

ДЕИО определя четири икономически цели на интеграционната област:

- хармонично развитие на икономическите дейности;
- постоянен и балансиран растеж;
- нарастване на стабилността;
- ускорено повишаване на жизнения стандарт.

¹ Стефанов, Г. и кол., Международни отношения, Международно право, Дипломация, Сиела, 2001

Важно е да се подчертае, че ДЕИО разчита главно на пазарни механизми. Постигането на сближаване на доходите на човек от населението и хармоничното развитие на икономическите дейности се очаква да се осъществи чрез пазарната интеграция в комбинация със съгласуваните национални икономически политики.

Двете основни средства за постигане на икономическите цели в началното обединение на ЕИО са изграждане на единен пазар и координиране на икономическата политика на държавите членки. Тези средства са дефинирани в чл. 3 на ДЕИО.

В ДЕИО има три ключови принципа, които са особено важни за осъществяване на икономическата интеграция:

- Лоялност към Общността. Тя изразява ангажираността на държавите членки да предприемат всички необходими действия, за да осигурят изпълнението на задълженията, произтичащи от договора или от актове на институциите на Общността. Лоялността отразява ангажираността на държавите членки да хармонизират законодателството, насочено към осъществяване целите на договора, и да прилагат общностното право. Този принцип се отнася до спазване на изискванията за върховенство на общностното европейско право и общностните директиви на институциите на ЕС в националното законодателство на държавите членки.

- Недискриминация по отношение на националността. Този принцип има голямо значение при свободното движение на хора, стоки и услуги и правото на установяване.

- Възможност за разширяване обхвата на икономическите правомощия на Общността без ревизия на договора. Съветът на ЕС по предложение на Комисията и след консултации с Европейския парламент приема необходимите разпоредби и законодателни актове в сферата на политиката за опазване на околната среда, защитата на потребителите, регионалната политика.

Като съвкупност от изменения и допълнения към Договора за ЕИО Единният европейски акт (ЕЕА) не променя икономическите цели, ключовите позиции и основните инструменти. Той само заздравява икономическата рамка. Основните причини за преразглеждане на части от договора на ЕИО са свързани с необходимостта да се създаде по-здрава основа за изграждане на единния пазар - фактически и петте най-съществени допълнения към ДЕИО са свързани с усилията за изграждане на единен пазар. Тези пет допълнения са²:

² Scharpf, F.W. and Schmidt, V. (eds) (2000a) *Welfare and Work in the Open Economy*, Vol. 1: From Vulnerability to Competitiveness, Oxford: Oxford University Press

- Разширяване на прилагането на квалифицирано мнозинство при вземането на решения по въпросите на единния пазар.
- Дефиниране на единния пазар.
- Сближаване на взаимното признаване като регулативен принцип.
- Сближаване в сферата на здравеопазването и безопасността на работното място.
- Икономическо и социално сближаване.

Разширяването на вземането на решения с квалифицирано мнозинство води до радикална промяна в поведението на Съвета на министрите. Осъществяването на програмата за изграждане на единния пазар предвижда вземането на единодушни решения в някои особено чувствителни области - социално регулиране, данъчна политика и др. Ясната дефиниция на единния пазар като зона без вътрешни гаранции, в които е осигурено свободно движение на стоки, услуги, капитали и хора, също допринася за решаване на редица проблеми, свързани главно със съгласуването и условността. С ДЕИО методите на сближаване и на икономическото регулиране са променени. "Старият подход" на изключително подробно законотворчество на равнище Европейска общност е заменен с "нов подход", чийто основен елемент е взаимно признаване³. Накрая въвеждането на икономическото и социалното сближаване чрез ЕЕА има двойко значение. Това е без съмнение политическо условие, за да се съгласят четирите най-слабо развити държави членки Гърция, Ирландия, Португалия и Испания в периода на Европа на 12-те, да участват в амбициозната програма за създаване на единен пазар. За да не остане сближаването само на думи, Структурните фондове се реформират главно в петгодишни бюджети в посока на увеличение.

Договорът за Европейския съюз (ДЕС), (Договорът от Маастрихт) внася много по-значителни допълнения и изменения на ДЕИО в сравнение с ЕЕА. Икономическите цели са преформулирани и разширени. Освен единния пазар и координирането на икономическите политики ДЕС добавя и трето средство за осъществяване на интеграционните цели - икономическия и валутния съюз. Това постижение на ДЕС е много важно, защото с него се намери решение за изграждането на икономически и

³ Peterson, J. (2001) 'The choice for EU theorists: establishing a common framework for analysis', European Journal of Political Research 39: 289–318

валутен съюз, основа на единния пазар и координация в прилагане на европейската валутиа система⁴.

Класификацията на етапите на икономическата интеграция в рамките на ЕС се приема за класическа и съдържа⁵:

а) Зона за свободна търговия (ЗСТ) - пространство от две или повече митнически територии, между които са премахнати митата и другите търговски ограничения за търговия със стоки, произведени на територията на зоната. Движенията на стоките вътре в зоната е свободно, но по отношение на стоки от трети страни всяка държава - членка на зоната, може да прилага собствената си митническа тарифа. За да се избегне възможността стоки от трети страни да влизат в зоната през държавата с най-ниска външна митническа тарифа, се изисква стоките да бъдат придружени от "сертификат за произход". По този сертификат митническите власти на държавите от ЗСТ установяват внасяната стока подлежи ли на облагане.

б) Митнически съюз - зона за свободна търговия, в която са премахнати всички пречки за търговията със стоки и е въведена обща митническа тарифа в отношенията с трети страни. Стоката, влязла в Митническия съюз, се движи свободно на територията му.

в) Общ (вътрешен) пазар - митнически съюз, в който е осигурено свободното движение на производствените фактори (работна сила и капитал). В отношенията с трети страни са възможни различни подходи както при националното, така и при общото регулиране.

г) Икономически съюз - общ пазар, съпроводен с висока степен на хармонизация и координация на най-важните сфери на икономическата политика, както и на общата търговска политика и общите политики относно производствените и икономическите фактори.

д) Валутен съюз - общ пазар, включващ необратимо фиксиране на парите и пълна конвертируемост на националните валути на държавите членки и обща валутна единица.

е) Икономически и валутен съюз - съчетаващ белезите на икономическия и на валутния съюз.

⁴ Moravcsik, A. (1998) The Choice for Europe: Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht, Ithaca: Cornell University Press.

⁵ Пак там.